

SAĞLIK OKULYAZARLIĞI

Hazırlayanlar:

İnt. Dr. Melis Büşra Birlik

İnt. Dr. Melisa Aktoprak

İnt. Dr. Mehmet Nuri Karaman

İnt. Dr. Berk Ünal



SUNUM PLANI

- Sağlık Okuryazarlığı Nedir?
- Sağlık Okuryazarlığının Önemi
- Sağlık Okuryazarlığı Epidemiyolojisi
- Çocuklarda Sağlık Okuryazarlığı
- Çocukların Sağlık Okuryazarlığı Düzeyini Nasıl Arttırırız?



HEDEFLER

SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA HEDEFLERİ





SAĞLIK OKURYAZARLIĞI NEDİR?

- Bireylerin iyi sağlık halinin sürdürülmesi ve geliştirilmesi amacıyla **sağlıkla ilgili bilgiye ulaşması, anlaması ve kullanması için gerekli olan bilişsel ve sosyal beceri kapasitesi** sağlık okuryazarlığı olarak tanımlanır.

Çopurlar, C. K., & Kartal, M. (2016). Sağlık Okuryazarlığı Nedir? Nasıl Değerlendirilir? Neden Önemli?. Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care, 10(1).



NEDEN ÖNEMLİ?

- **Sağlık okuryazarlık düzeyi sınırlı veya yetersiz olanlarda:**
 - ✓ Kronik hastalıklarla ilgili bilgi eksikliği (hipertansiyon, diabetes gibi)ve verilen eğitimleri anlamada güçlük
 - ✓ Sağlıklı kalma ve koruyucu sağlık hizmetlerini ile ilgili bilgi eksikliği ve bu hizmetleri kullanmada sorunlar (tarama, aşılar, ekzersiz programları, beslenme v.b)
 - ✓ Verilen tedaviye uymada güçlük (ilaç tedavisine, kontrollere uyum v.b.)
 - ✓ Hastaneye yatış hızında artma
 - ✓ Daha sağlıksız bir yaşam
 - ✓ Yaşlılarda daha kötü sağlık düzeyinin olduğu ve bu durumun yüksek mortaliteyle ilişkili olduğu
 - ✓ Sağlık harcamalarında artma gibi olumsuz sağlık sonuçları görülebileceği öngörülmektedir.

Çopurlar, C. K., & Kartal, M. (2016). Sağlık Okuryazarlığı Nedir? Nasıl Değerlendirilir? Neden Önemli?. Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care, 10(1).
YILMAZ, M., & TIRAKI, Z. (2016). Sağlık Okuryazarlığı Nedir? Nasıl Ölçülür?. Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi, 9(4), 142-147.



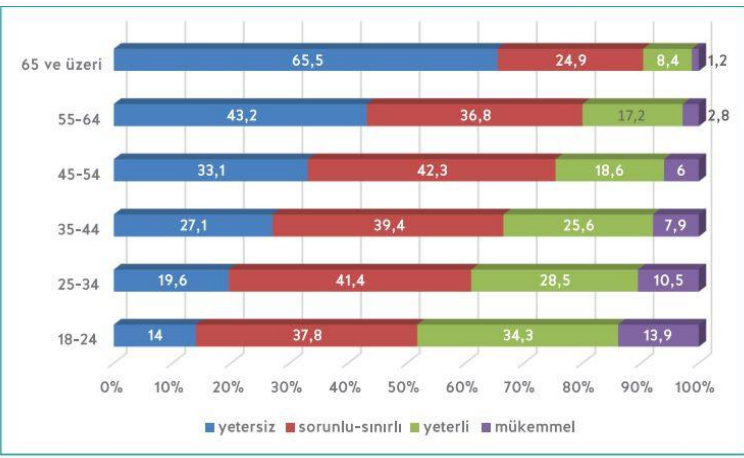
ÜLKEMİZDEN VERİLER

- HLS-EU ile yapılan araştırmada ölkemizin **%64.6sı** yetersiz-sorunlu bulunmuştur.
- HLS-EU ölçeğinin geçerliliği test edildikten sonra, TSOY-32(Türkiye Sağlık Okuryazarlığı-32) ölçeği oluşturulmuştur.
- Bu ölçeğin kullanıldığı çalışmada yetersiz ve sorunlu sağlık okuryazarlığı düzeyi **%73.5** bulunmuştur

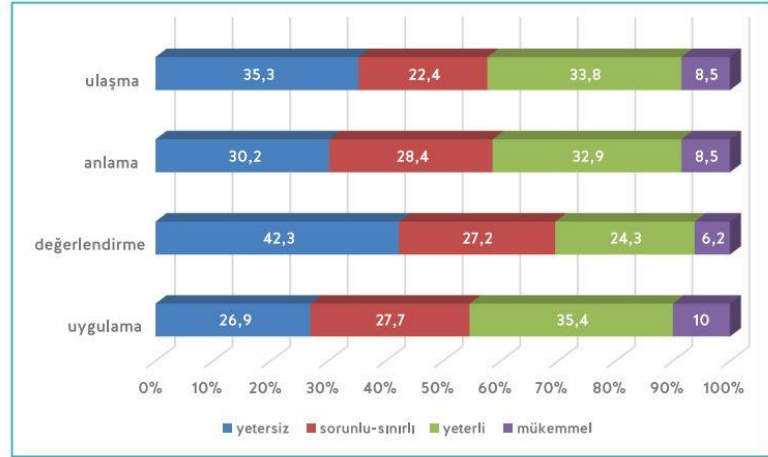
TANRIÖVER, M. D., YILDIRIM, H. H., READY, F. N. D., ÇAKIR, B., & AKALIN, H. E. (2014). Sağlık okuryazarlığı araştırması. Sağlık-Sen Yayınları, 6, 42-47

ABACIGİL, F., BEŞER, E., BARANDENİZ, E., Erata, M., HARLAK, H., Karakaya, K., ... EVCİ KIRAZ, E. D.(2016). Türkiye Sağlık Okuryazarlığı Ölçekleri Güvenilirlik ve Geçerlilik Çalışması . Pınar Okyay, Filiz Abacıgil (Ed.). : T.C Sağlık Bakanlığı.

Ozkan, S., Dikmen, A. U., Tuzun, H. A. K. A. N., & Karakaya, K. (2016). Prevalence and determiners of health literacy in Turkey: Asiye Ugras Dikmen. The European Journal of Public Health, 26(suppl_1), ckw175-072.



Şekil 4: Araştırmaya Katılan Kişilerin Yaş Gruplarına Göre TSOY-32 ile Saptanan Sağlık Okuryazarlığı Düzeylerinin Karşılaştırılması (TSOYA, 2017)



Şekil 2: Araştırmaya Katılan Kişilerin TSOY-32 ile Saptanan Ölçek Süreçlerine Göre Sağlık Okuryazarlığı Düzeyinin Dağılımı (TSOYA, 2017)

ÖZKAN, S., UĞRAŞ DİKMEN, A., BARAN AKSAKAL, F. N., ÇALIŞKAN, D., Tüzün, H., Taşçı, Ö., ... Ceylan Ünal, S. (2018). Türkiye Sağlık Okuryazarlığı Düzeyi ve İlişkili Faktörleri Araştırması. Seçil Özkan (Ed.). Ankara: Özyurt Matbaacılık.



NEDEN ÇOCUKLAR?

- Adölesanların sağlık okuryazarlığının incelendiği bir çalışmada Avustralya'da 200 adölesan ile çalışılmış, düşük sağlık okuryazarlık düzeyine sahip adölesanlarda sigara ve alkol tüketiminin daha fazla olduğu saptanmıştır.
- Amerika'da 350 adölesan ile yapılan bir diğer çalışmada da düşük sağlık okuryazarlığı olan çocukların silah taşıma ve akran zorbalığı gibi olumsuz davranışlar sergilediği görülmüştür.
- Sharif (2010) düşük sağlık okuryazarlık düzeyinin beden kitle indeksini çocuğun yaşı, cinsiyeti, yeme alışkanlıklarından sonra belirleyen faktörlerden biri olduğunu bildirmiştir.



Çınar, S., Ay, A., & Boztepe, H. (2018). Çocuksağlığı ve sağlık okuryazarlığı. Sağlıkta Performans ve Kalite Dergisi, 14(2), 25-39.



NEDEN ÇOCUKLAR?

- Çocukluk çağında kazanılan alışkanlıkların yetişkinlik dönemine etki ettiği gerçeğinden hareketle çocuklarda sağlık okuryazarlığının geliştirilmesinin etkili olacağı bildirilmiştir.
- Olumlu sağlık davranışlarının kazandırılması için ebeveynlere yönelik sağlık personelleri tarafından hazırlanan aile eğitim programlarının çocuklarda sağlık okuryazarlığının geliştirilmesinde önemli katkı sağlayacağı gösterilmiştir.



YURDAKUL, S., & Şerife, K. O. Ç. (2019). Çocuklarda Sağlık Okuryazarlığının Geliştirilmesinde Aile Eğitimi. *Pediatric Practice and Research*, 7(Ek), 544-549.



ÇOCUKLARDA SAĞLIK OKURYAZARLIĞI

- Son yıllarda çocuklarda sağlık okuryazarlığı kavramı giderek daha fazla önem kazanmış olup bu kavramın geliştirilmesi ve anlaşılmasına olan ihtiyaç artmıştır. Çocukların sonraki yıllarda sağlıklı yaşam biçimi davranışları etkilenebileceği için sağlık okuryazarlığı eğitimi çocukluk döneminde başlanmalıdır.



Çınar, S., Ay, A., & Boztepe, H. (2018). Çocuk sağlığı ve sağlık okuryazarlığı. Sağlıkta Performans ve Kalite Dergisi, 14(2), 25-39.



YAPILAN ÇALIŞMALAR

- Çorum'daki 500 ilkokul ve ortaokul öğretmenleriyle yapılan ankette %44'ünün çok sınırlı, %29,8'inin de sınırlı sağlık okuryazarlığına sahip olduğu görüldü.
- *Ortaöğretimde Sağlık Okuryazarlığı* adlı çalışmada Sağlık Bilgisi dersinde pratik bilgilerin uzman bir hekim tarafından öğrencilere gösterilmesi ve yaptırılması önerilmektedir.
- Sağlık Bilgisi ve Biyoloji ders kitaplarında teorik bilgilerin olduğu buna rağmen uygulamaya yönelik çalışmaların yetersiz olduğu tespit edilmiştir. Ders kitaplarında görsel öğeler oldukça yetersizdir.
- Sağlık Bilgisi dersinin sadece 9. sınıfta değil, tüm öğretim kademelerinde ve sınıflarda verilmesi önerilmiştir.

Yilmazel, G., & Çetinkaya, F. (2015). Health literacy among schoolteachers in Çorum, Turkey. *EMHJ- Eastern Mediterranean Health Journal*, 21(8), 598-605.
Sönmez, S. (2014). *Ortaöğretimde Sağlık Okuryazarlığı*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.



YAPILAN ÇALIŞMALAR

- Kadriye Pelen ve arkadaşlarının 2012 yılında yaptığı çalışmada ilköğretim öğrencilerine verilen sağlık eğitiminin sağlıkla ilgili konularda bilgi, tutum ve davranışlarına etkisini belirlemek amacıyla eğitim öncesi ve sonrası yapılan anket sonuçlarında müdahale grubunda eğitim öncesi dönemde öğrencilerin, kişisel hijyen ve sağlık hakkındaki bilgi, tutum ve davranışlarının yetersiz olduğu, eğitim sonrası dönemde ise bu oranların ve çeşitli hastalıkların bulaşıcı olduğunu bilme oranlarının önemli ölçüde arttığı görüldü.
- Öğrencilerin sigaranın zararlı olduğunu bilme oranı eğitim öncesinde %51.2'den eğitim sonrası dönemde %86.2'ye yükselmiştir. Eğitim öncesi dönemde, müdahale grubundaki öğrencilerin %57.1'i dişlerini günde 2-3 kez fırçaladığını ifade etmiş, eğitim sonrası dönemde bu oran %72 olmuştur.

Pelen, K. & Günay, O. (2013). İLKÖĞRETİM OKULU ÖĞRENCİLERİNE VERİLEN SAĞLIK EĞİTİMİNİN ÖĞRENCİLERİN BİLGİ, TUTUM VE DAVRANIŞLARINA ETKİSİ. Sağlık Bilimleri Dergisi, 22 (1), 52-63



MÜFREDATA SAĞLIK OKURYAZARLIĞI TEORİK VE UYGULAMALI DERSİ EKLENMESİ PROJESİ

DERSİMİZ: SAĞLIK OKUR YAZARLIĞI

- İlgili konularda uzman hekimlerin eğitimde rol alması
- Tüm sınıflarda kademeli olarak geliştirilmiş sağlık okur yazarlığı dersinin olması
- Pratik derslerle öğrencilerin aktif katılımının sağlanması
- Verimliliği arttırmak adına eğitim sonrası okur yazarlık testlerinin uygulanması
- MEB ile ortak çalışılarak yeterli ders saatinin sağlanması
- Mevcut kitaplardaki görsel öğelerin artırılması ve pratik dersler için materyaller sağlanması
- Ders içeriğine bağlı olarak eğitim sonunda ödüllendirme ile eğitime teşvik edilmesi



İLKOKUL

• TEMEL HİJYEN EĞİTİMİ

- ✓ ELYIKAMA
- ✓ DİŞ FIRÇALAMA
- ✓ KİŞİSEL TEMİZLİK

• DENGELİ VE SAĞLIKLI BESLENME EĞİTİMİ

- ✓ TEMEL BESİN ÖGELERİ
- ✓ KAHVALTI ALIŞKANLIĞI
- ✓ BESİN HİJYENİ
- ✓ SAĞLIKSIZ BESİNLER
- ✓ SU İÇME ALIŞKANLIĞI

• TEMEL SAĞLIK OKURYAZARLIK EĞİTİMİ

- ✓ ÇOCUKLAR İÇİN TIP SÖZLÜĞÜ
- ✓ TEMEL KAVRAMLAR: SAĞLIK, HASTALIK, BULAŞ, TEDAVİ NEDİR?
- ✓ HEKİM-ÇOCUK İLİŞKİSİ

• ZARARLI ALIŞKANLIKLAR

- ✓ TEKNOLOJİK ALETLERİN DOĞRU KULLANIMI
- ✓ BAĞIMLILIK YAPAN MADDELERİN ZARARLARI VE ÇEVRES FAKTÖRLER





- **HASTALIKLARDAN KORUNMA**

- ✓ BULAŞICI HASTALIK NEDİR VE NELERDİR?
- ✓ AŞININ ÖNEMİ
- ✓ ACİL DURUMLARIN FARKINDALIĞI



- **ÇOCUK İSTİSMARI**

- ✓ VÜCUDUMU TANIYORUM
- ✓ FİZİKSEL VE RUHSAL İSTİSMAR
- ✓ İSTİSMARA MARUZ KALINDIĞINDA NE YAPILIR?

- **EBEVEYN EĞİTİMİ**

- ✓ DOĞRU SAĞLIK HİZMETİ ALABİLME
- ✓ AŞININ ÖNEMİ
- ✓ DENGELİ VE SAĞLIKLI BESLENME
- ✓ ÇOCUKLA DOĞRU İLETİŞİM





ORTAOKUL

- **TEMEL SAĞLIK OKURYAZARLIĞI**
 - ✓ SAĞLIKTA DOĞRU BİLGİ KAYNAKLARI
 - ✓ TIBBİ MALZEMELERİN TANITILMASI

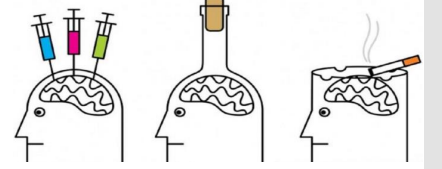
- **DOĞRU İLAÇ KULLANIMI**
 - ✓ REÇETEYE UYGUN KULLANIM

- **ZARARLI ALIŞKANLIKLAR VE MADDE KULLANIMI**
 - ✓ BAĞIMLILIK YAPAN MADDELERİN ZARARLARI VE ÇEVRESEL FAKTÖRLER

- **İLK YARDIM EĞİTİMİ**
 - ✓ İLK YARDIM GEREKTİREN DURUMLAR
 - ✓ KORUMA-BİLDİRME-KURTARMA

- **DİŞ SAĞLIĞI**

| REÇETE | |
|---------------------|------------------|
| Hastanın Adı Soyadı | Doğru Adı Soyadı |
| Yaşı | Yaşı |
| Medeni Durumu | Medeni Durumu |
| İlaç Adı | Doz |
| Tarih | |
| İlaçlar | |





- **ERGENLİK DÖNEMİ VE ÖZELLİKLERİ**
 - ✓ FİZİKSEL VE RUHSAL DEĞİŞİMLER
 - ✓ ADET DÖNGÜSÜ VE DOĞRU PED KULLANIMI
 - ✓ SAĞLIKLI İLETİŞİM
- **ÇOCUK İSTİSMARI**
 - ✓ ÇOCUK YAŞTA EVLİLİK
 - ✓ İSTİSMAR NEDİR VE MARUZ KALINDIĞINDA NELER YAPILMALI?
- **EBEVEYN EĞİTİMİ**
 - ✓ ERGEN BİREYLERLE DOĞRU İLETİŞİM
- **SAĞLIKLI İNTERNET KULLANIMI**
 - ✓ SOSYAL MEDYANIN DOĞRU KULLANIMI
- **SINAV STRESİ VE BAŞA ÇIKMA YOLLARI**



LİSE

- **TEMEL SAĞLIK OKURYAZARLIĞI**
 - ✓ DOĞRU VE GÜNCEL SAĞLIK BİLGİSİNE ULAŞMA ALIŞKANLIĞI KAZANDIRILMASI VE YÖNTEMLERİN GÖSTERİLMESİ
- **İLK YARDIM EĞİTİMİ**
 - ✓ TEMEL YAŞAM DESTEĞİ EĞİTİMİ
- **SAĞLIĞIN KORUNMASI VE SÜRDÜRÜLMESİ**
- **CİNSEL SAĞLIK VE ÜREME SAĞLIĞI**
 - ✓ CİNSEL YOLLA BULAŞAN HASTALIKLAR VE KORUNMA YOLLARI
 - ✓ AİLE PLANLAMASI VE KORUNMA YÖNTEMLERİ
 - ✓ ÇOCUK YAŞTA EVLİLİK
- **ZARARLI ALIŞKANLIKLAR VE MADDE KULLANIMI**





- **SAĞLIKLI İNTERNET KULLANIMI**

- ✓ DİJİTAL VE SOSYAL SAĞLIK OKURYAZARLIĞI

- **EBEVEYN EĞİTİMİ**

- ✓ ERGEN BİREYLERLE İLETİŞİM

- **RUH SAĞLIĞI OKURYAZARLIĞI**

- ✓ SINAV STRESİ VE BAŞA ÇIKMAYOLLARI

- ✓ ERGENLİKTE RUH SAĞLIĞI

- **TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ**

- ✓ CİNSİYET KAVRAMI

- ✓ AYRIMCILIĞIN ORTADAN KALDIRILMASINAYÖNELİK ÇALIŞMALAR



KAYNAKÇA

- Pelen, K. & Günay, O. (2013). İLKÖĞRETİMOKULU ÖĞRENCİLERİNE VERİLEN SAĞLIK EĞİTİMİNİN ÖĞRENCİLERİN BİLGİ, TUTUM VE DAVRANIŞLARINA ETKİSİ. Sağlık Bilimleri Dergisi, 22 (1), 52-63
- Yilmazel, G., & Çetinkaya, F. (2015). Health literacy among schoolteachers in Çorum, Turkey. *EMHJ-Eastern Mediterranean Health Journal*, 21(8), 598-605.
- Sönmez, S. (2014). Ortaöğretimde Sağlık Okuryazarlığı. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi. Erişim Adresi: <http://www.openaccess.hacettepe.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/11655/1919/SUZAN%20O%27C3%96NMEZ.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Copurlar, C. K., & Kartal, M. (2016). Sağlık Okuryazarlığı Nedir? Nasıl Değerlendirilir? Neden Önemli?. *Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care*, 10(1).
- Çınar, S., Ay, A., & Boztepe, H. (2018). Çocuk sağlığı ve sağlık okuryazarlığı. *Sağlıkta Performans ve Kalite Dergisi*, 14(2), 25-39.
- YILMAZ, M., & TİRAKİ, Z. (2016). Sağlık Okuryazarlığı Nedir? Nasıl Ölçülür?. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 9(4), 142-147.
- ÖZKAN, S., UĞRAŞ DİKMEN, A., BARANAKSAKAL, F. N., ÇALIŞKAN, D., Tüzün, H., Taşçı, Ö., ... Ceylan Unal, S. (2018). Türkiye Sağlık Okuryazarlığı Düzeyi ve İlişkili Faktörleri Araştırması. Seçil Özkan (Ed.). Ankara: Özyurt Matbaacılık.
- YURDAKUL, S., & Şerife, K. O. Ç. (2019). Çocuklarda Sağlık Okuryazarlığının Geliştirilmesinde Aile Eğitimi. *Pediatric Practice and Research*, 7(Ek), 544-549.
- TANRIÖVER, M. D., YILDIRIM, H. H., READY, F. N. D., ÇAKIR, B., & AKALIN, H. E. (2014). Sağlık okuryazarlığı araştırması. *Sağlık-Sen Yayınları*, 6, 42-47
- ABACIGİL, F., BEŞER, E., BARAN DENİZ, E., Erata, M., HARLAK, H., Karakaya, K., ... EVCİ KIRAZ, E. D. (2016). Türkiye Sağlık Okuryazarlığı Ölçekleri Güvenilirlik ve Geçerlilik Çalışması. Pınar Ökyay, Filiz Abacigil (Ed.). : T.C Sağlık Bakanlığı.
- Ozkan, S., Dikmen, A. U., Tuzun, H. A. K. A. N., & Karakaya, K. (2016). Prevalence and determiners of health literacy in Turkey: Asiye Ugras Dikmen. *The European Journal of Public Health*, 26(suppl_1), ckw175-072.

• BİZİ DİNLEDİĞİNİZ İÇİN TEŞEKKÜR EDERİZ.